



Lausunto

14.08.2024

YVV/1208/2024

Asia: VN/16703/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta vanhuspalvelulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Pidättekö luonnoksessa esitettyä muutosta kannatettavana?

-

2. Onko esitetty muutos toimiva ratkaisu talouden tasapainottamiseksi?

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne palvelujen toteuttamisesta taloudellisesti kestäväällä tavalla.

-

3. Onko esitetty muutos toimiva ratkaisu henkilöstön saatavuuden ja riittävyyden turvaamiseksi?

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne henkilöstön saatavuuden turvaamisesta asiakkaiden palvelutarpeita vastaavalla tavalla.

-

4. Kuinka suurelle osalla asiakkaista arvioitte vähimmäismitoituksen 0,6 olevan riittävä turvaamaan laadukkaat ja asiakasturvalliset palvelut?

Valitse seuraavista vaihtoehdoista sopivin

-
Voitte esittää 0,6 mitoituksen riittävyyteen liittyviä näkökohtia.
-

6. Voitte esittää muut asiaan liittyvät näkökohtanne muutoksen vaikutuksista.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa vanhuspalvelulain henkilöstömitoituksen muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ottaa lausunnossaan kantaa erityisesti iäkkäiden henkilöiden palveluiden yhdenvertaisen toteutumisen ja perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin perusteella jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Lisäksi perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Yhdenvertaisuuslaki täsmentää ja konkretisoi perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuus- ja syrjintäkieltosääntelyä. Yhdenvertaisuuslain 8 §:n perusteella ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Vanhuspalveluilla turvataan ikääntyneen väestön hyvinvointia, toimintakykyä ja mahdollisuuksia elää mahdollisimman itsenäistä elämää sekä parannetaan iäkkäiden henkilöiden mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja riittävän ajoissa ja silloin, kun henkilön heikentynyt toimintakyky sitä edellyttää.

Valvontaviranomaisten arvioiden mukaan nyt ehdotettavaa 0,6 työntekijää asiakasta kohden voidaan pitää riittävänä, jos asiakkaat eivät ole vaikeasti muistisairaita tai somaattisesti vaativahoitoisia. Esitysluonnoksen mukaan kuitenkin vuonna 2022 ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaista suurimmalla osalla asiakkaista oli muistisairauksia (76 prosenttia) tai vähintään keskivaikea kognitiivinen häiriö (71 prosenttia). Vähimmäismitoituksen laskulla on siis todennäköisesti vaikutusta asiakkaiden toimintakykyä ylläpitävään ja sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan. Hoitohenkilökunnan mahdollisuudet kohdata iäkkäät asiakkaat yksilöllisesti ja heidän erityistarpeensa huomioon ottavalla tavalla heikkenevät. Näin ollen ehdotettu muutos todennäköisesti heikentäisi iäkkäiden henkilöiden yhdenvertaisuutta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ja siten perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräistä toteutumista. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että julkisen vallan on edistettävä ja turvattava jokaisen oikeutta riittävään hoitoon ja huolenpitoon yhdenvertaisella tavalla iästä riippumatta.

Ympärivuorokautista laitoshoidoa järjestetään iäkkäälle henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut niin paljon, että henkilö tarvitsee ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa eivätkä muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ole riittäviä. Ottaen huomioon, että henkilöstömitoituksen alentamisen

vaikutukset kohdistuvat erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin iäkkäisiin henkilöihin, on vaarana, että ehdotus lisää terveydenhuollon palveluiden (kuten päivystyksen ja erikoissairaanhoidon tarvetta), kuten esitysluonnoksessakin on todettu. Näitä julkiselle terveydenhuollolle mahdollisesti aiheutuvia lisäkustannuksia ei kuitenkaan ole huomioitu osana esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa arvioinnissa.

Esitysluonnoksessa todetaan, että ”ympäri vuorokautisen hoidon piirissä olevat iäkkäät henkilöt ovat lähes poikkeuksetta laajan hoidon ja huolenpidon tarpeessa. Hoidon ja huolenpidon lisäksi iäkkäillä henkilöillä tulee olla myös mahdollisuuksia osallistua toimintakykyä ylläpitävään ja edistävään toimintaan sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja osallisuuteen, joilla tuetaan mielekästä elämää ja sosiaalista hyvinvointia. Myös nämä seikat voivat tulla kyseeseen, kun arvioidaan, onko ehdotetulla muutoksella merkitystä perusoikeuksien toteutumisen kannalta.” Kuten todettua, tältäkin osin esityksessä on kyse iäkkäiden henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta, sekä julkisen vallan velvollisuudesta edistää näiden oikeuksien toteutumista. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että esitysluonnos olisi syytä saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Kristina Stenman

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Marko Leimio

Erityisasiantuntija

Stenman Kristina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Leimio Marko
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto